

ROMANYA'DA NEO-LİBERAL GELİŞMELERE BAĞLI DEMOKRATİKLEŞME REFORMLARI: ROMANYA OMBUDSMANI ÖRNEĞİ*

Kadir Caner DOĞAN**
Mürşit RECEPOĞLU***

ÖZET

Romanya, II. Dünya Savaşı sonrasında Sovyet güdümü altında yönetilmiş bir ülkedir. Ancak 1980'li yılların sonlarına doğru Komünizmin çökmesi sonrasında Romanya, Sovyet anlayışına bağlı merkezi planlama ve sosyalist yönetim geleneğinden liberal ideolojiye dayalı kapitalizm sistemine dönüşmeye başlamıştır. Bu çerçevede Romanya, söz konusu dönemde dünyada etkili olan neo-liberal gelişmelerin etkisi içerisinde olmuştur. Bu dönüşüm ise Romanya'da düşünsel ve kurumsal birçok düzenlemeye neden olmuştur. Bu düzenlemelerden biri olan Romanya Ombudsmanı, bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada sözü edilen dönüşüme bir örnek teşkil etmesi adına ombudsmanın yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Neo-Liberal İdeoloji, Kapitalizm, Komünizm, Ombudsman, Romanya.

ABSTRACT

After II. World War Romania is a country that has been governed under the Soviet-ordination. However, towards the end of the 1980s after the collapse of communism, Romania began to transform depending from on the Soviet approach which was the tradition of central planning and socialist government to based on liberal ideology capitalism system In this context, Romania has been the neo-liberal developments in the world of acting in effect in the said period. This transformation in the Romania have led to many intellectual and institutional arrangements. This arrangement is one of the Romania Ombudsman, this study of constitute the basic issue. This study referred to an example of the conversion on behalf of depending on the structural-institutional and functional aspects of the ombudsman is to provide the information.

Keywords: Neo-Liberal Ideology, Capitalism, Communism, Ombudsman, Romania.

---

* Bu makale, 3-5 Eylül 2014 tarihinde Bülent Ecevit Üniversitesi tarafından Zonguldak'ta düzenlenen, I. Karadeniz ve Balkan Ekonomik ve Politik Araştırmalar Sempozyumu'nda tam metin bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, kadircanerdogan@gumushane.edu.tr.

*** Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, mursit_recepoglu@hotmail.com.

Eski bir Doğu bloğu ülkesi olan Romanya, günümüzde cumhuriyet rejimi ile yönetilen demokratik bir ülke hüviyetindedir. Romanya Cumhuriyeti, 1989 yılında komünizmin çökmesi sonrasında liberal ve Batılı ideolojiye dayanan Anayasası'nı kabul etmiştir.

Romanya'da komünizmin çökmesi, küreselleşme ve beraberinde gündeme gelen neo-liberal gelişmeler bağlamında siyasal, yönetsel ve ekonomik alanlarda çok büyük değişmeler meydana gelmiştir. Nitekim bunlara bağlı olarak Avrupa Birliği (AB)'ne üyelik süreci ve AB'nin kendisine üye olmak isteyen aday ülkelerden istemiş olduğu katılım kriterleri bağlamında Romanya'da büyük düzeyde kapitalist ve Batılı modern demokratik reformlar gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada da yukarıda ele alınan faktörlere bağlı olarak özellikle 1990'lı yıllardan sonra siyasal, yönetsel ve ekonomik yönler başta olmak üzere birçok noktada dönüşümlere uğrayan Romanya'da demokratikleşme reformları üzerinden Romanya Ombudsmanlık Kurumu ele alınacaktır. Bu çerçevede çalışmanın ana teması, Romanya Ombudsmanlık Kurumu'nun Romanya kamu yönetimi reformları arasındaki önemi, yeri ve ombudsmanlık kurumun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerinin açıklanmasıdır.

Bu çalışmanın temel tezi, neo-liberal gelişmeler ve Romanya'nın 1990'lı yıllardan sonra yaşamış olduğu siyasi-hukuki döneme bağlı olarak liberal demokratik Batılı değerlere sahip bir ombudsmanlık kurumunun kurulmuş olmasıdır. Nitekim makale çalışması, bu tez üzerinden incelenmeye çalışılacaktır. Çalışmada öncelikle Romanya'da genel düzeyde demokratikleşme ve kamu yönetimi reformlarından bahsedilecek ve sonrasında Romanya Ombudsmanlık Kurumu temel düzeyde açıklanacaktır.

I. Romanya'da Neo-Liberal İdeolojiye Dayalı Demokratikleşme Reformları

Romanya'da küreselleşme ve neo-liberal ideolojiye dayalı reformlar, komünist tek parti rejiminin çöküşü ve liberal çoğulcu demokrasiye adım atılması sonrasında belirginlik kazanmıştır. Romanya açısından bu dönem, ekonomik, siyasal, hukuki ve kültürel alanlarda büyük bir dönüşüm sürecine gönderme yapmaktadır. Romanya, liberal-kapitalist menşeli uluslararası örgütler ve AB tarafından büyük ölçüde yönlendirilmiş ve bu yönlendirilme sonrasında önemli demokratikleşme reformları gerçekleştirilmiştir.

A. Genel Olarak Neo-liberal İdeoloji

Neo-liberal ideoloji, her şeyden önce farklı düşünsel kavram ve kurumlardan destek alan bir anlayış özelliği taşımaktadır. Neo-liberal ideoloji veya neo-liberalizm asıl olarak ekonomik kaynaklı olmasına karşın siyasal, kültürel ve hukuksal dayanaklara da sahiptir. Neo-liberal ekonomik politikalar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen sosyal refah rejimlerinin krizi söylemi çerçevesinde meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır (Yıldız, 2008: 17). 1940'lı yıllardan sonra önemli bir teori ve uygulama alanı bulan Keynesyen iktisatçıların ortaya koymuş oldukları politikalar ve bu politikalara dayanan refah devleti modeli, 1960'lı yıllardan başlayarak ortaya çıkan

genel iktisadi bunalımı aşmada yetersiz kalmıştır. Bu kriz dönemini aşmak için öne sürülen neo-liberal politikalar ise “serbest piyasa, serbest ekonomi ve bireysel özgürlük” gibi ilkelerden hareketle etkili olmaya başlamışlardır (Arı, 2014). Buna bağlı olarak özellikle 1970’li yılların sonlarına doğru büyük ölçüde klasik liberalizmin ilkelerine bağlı olan (Aktan, 1995: 12) ve küreselleşme süreci ile de bütünleşen (Yeldan, 2007: 43) neo-liberal ekonomi veya ideoloji önemini artırmıştır.

1970’lerin sonlarında etkili olan ve bu dönemde görülmeye başlayan uluslararası düzeydeki krizlere ve kapitalizmin birikim bunalımına bir yanıt olan (Södersten, 2004: 2) neo-liberal ideoloji, büyük oranda aşağıdaki ilkelere ve politikalara bağlıdır (Zafir, 2009: 72):

- Siyasi olarak kısıtlanmamış bir piyasa rejimi,
- Büyüme sürecinde kamu yatırımına göre özel yatırımın etkinliğinin savunulması,
- Teknoloji ithalatının engellenmemesi,
- Rekabet edebilirliğin sağlanması,
- Sermayenin ve girişimlerin uluslararası hareketliliği.

B. Romanya’da Neo-Liberal İdeoloji Çerçevesinde Yapılan Demokratikleşme Reformları

Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ)’nde eski komünist sistem sona erdikten sonra yeni politik, ekonomik ve sosyal sistemler belirgin olmaya başlamıştır (Nunberg, 1999: 1). Bu çerçevede geçiş ülkeleri (transition countries) adı ile anılan eski komünist sisteme sahip ülkeler, “*tek partili politik sistemden çoğulculuğa, merkez planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine*” geçiş yaşamışlardır (Becerikli & Kılıç, 2012: 95). Nitekim eski bir Doğu bloğu ülkesi olan Romanya da, 1989 yılından başlayarak dışa açılım ve liberalizm politikaları doğrultusunda, yeni dünya düzenine uygun bir biçimde anayasal, yasal ve sosyo-ekonomik dönüşüm sürecine girmiştir (Caner, 2009: 97). Bu bağlamda komünist rejimler çöktükten sonra totaliter rejimlerden demokratik rejimlere geçişler meydana gelmiştir. Demokrasiye geçişler, yasal düzenlemelerin temel odak noktasını oluşturmuştur. Bu anlayış çerçevesinde Romanya’da kurulan yeni sistemlerde öncelikle demokratik bir anayasa (Tunç & Türkoğlu, 2007: 1135) 1991 yılında kabul edilmiştir. Bu anayasanın birinci maddesine göre Romanya; “egemen, bağımsız, üniter ve bölünmez bir ulus-devlettir” (Constitution of Romania Art. 1, 1991).

Romanya, günümüzde çok partili parlamenter sisteme dayanan bir siyasal anlayış içerisinde, Senato ile Millet Meclisi’nden meydana gelen iki meclis ile yönetilen demokratik bir Cumhuriyet hüviyetindedir (Yılmaz & Doğan, 2013: 23). Nitekim Romanya, sadece kendi vatandaşlarına değil aynı zamanda kendi toprakları üzerinde bulunan diğer kişilerin de, Anayasa’ya ve diğer yasalarına uymaları koşulu ile belirli haklardan yararlanmaya sahip oldukları demokratik bir hukuk devletidir (Mocanu vd., 2012: 11).

Romanya’da komünizm sonrası dönemde ekonomik durgunluk, politik istikrarsızlık ve ideolojik belirsizlik yaşanmıştır (Ağır, 2012: 131; Sanin,

1994: 6). Dolayısıyla Romanya, bu dönemin getirmiş olduğu sıkıntılı ve kriz sancılıyla geçen dönemi atlatmak için yönünü Batı anlayış ve değerlerine çevirmiştir. Nitekim eskiden komünist rejim ile yönetilen bölgede Batı'nın Doğu Avrupa ülkelerini Avrupa-Atlantik anlayışına ve kurumsal yapısına dönüştürecek hamleler içerisinde olması bölge ülkelerinin yönünü Batı ile bütünleşmeye çevirmiştir. Bu bağlamda, Doğu Avrupa'daki dönüşüm süreci küresel düzeyde neo-liberal yeniden yapılanma ideolojisi ile bütünlük arz etmektedir. Nitekim 1990'larda Doğu Avrupa'daki reform çabaları, neo-liberal bir yaklaşım ile büyük oranda örtüşmüştür (Akşit, 2009: 68). Bu çerçevede Doğu Avrupa ülkelerinde liberalleşme politikalarına bağlı bir biçimde serbest piyasa ekonomisi reformları ve demokratikleşmeye yönelik siyasal reformlar yapılmıştır (Ağayev, 2012: 309-310; Ekiert, 2007: 8).

Doğu Avrupa'da komünizmin çöküşü ile birlikte AB gibi uluslararası örgütler "*kaliteli demokrasi, hukuk devleti ve ekonomik reformları*" destekleyen kriterler ve yardım programları oluşturmuşlardır. Bu reformlar arasında; "kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması, etnik azınlıkların haklarının korunması, ekonomide ve siyasette serbest piyasa, hukuk devleti ve saydamlığın geliştirilmesi" yer almaktadır (Demir, 2009: 137; Vachudova, 2014: 21). Diğer yandan Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) gibi kapitalist modern gelişmiş ülke kaynaklı uluslararası örgütler, reform kelimesi başlığı altında "*yapısal reform veya uyarlama politikaları*" ile uluslararası sermayenin geniş pazarlara yayılımını ön gören neo-liberal politikaların uygulanmasını önermektedirler (Çağlan, 2002: 69). Bu örgüt ve kuruluşlar içerisinde özellikle AB'ye üyelik süreci Romanya'da batı tipi modern demokratik reformların yapılmasını güçlendiren bir etki yaratmıştır (Viorescu, 2004). Bütün ekonomik varlıkların devlet tarafından kontrol edildiği bir sistemden özel mülkiyete ve rekabetçi bir yapıya geçmeyi hedefleyen bu reformlar, devletin rolü ve yönetim mekanizmasında köklü değişiklikleri gerektirmektedir (Çevik, 2009: 558).

Romanya'da genel olarak demokratikleşme reformları, dışa açık bir serbest piyasa ekonomisi yapısı ile bağlantılı olarak radikal düzenlemeler ile yapılmıştır. Nitekim siyasal anlamda, anayasada öngörülen; "*çok partili sistem, hukukun üstünlüğü ve temel hak ve özgürlüklerin korunduğu bir devlet ve siyaset yapılanması*" meydana gelmiştir (Yılmaz & Doğan, 2013: 25). Ayrıca Romanya'da anayasanın öngördüğü ilke ve politikalar çerçevesinde kamu yönetiminin modernizasyonu ve yeniden yapılandırılması (Caner, 2009: 98), yerel yönetimlerin ve bölgesel yönetimlerin güçlendirilmesi, özzerleştirilmesi (Nicolae, 2011: 232) gibi liberalizm veya liberal demokrasi odaklı gelişmeler de yaşanmıştır.

Romanya'da yukarıda söz edildiği üzere komünizmin çökmesi ve 1990'lı yıllardan sonra kapitalist ideolojiye yön veren neo-liberal anlayışın da etkisiyle modern Batılı tarzda demokratikleşme reformları gerçekleştirilmiştir. Bu reformların etkili olmasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi güçlü Batılı kapitalist devletler ve bu devletlere odaklı uluslararası örgütler ve AB gibi serbest piyasa ekonomisi ve demokrasi menşeli uluslararası

tü birlikler etkili olmuştur. Nitekim sözü edilen bu demokratikleşme reformları arasında en önemli kurumsal yapılanma da özünde “*demokratik katılım, saydamlık, hesap verebilirlik, etik kural ve düzenlemeler, yerelleşme, sivil toplumun güçlenmesi ve yönetim*” ilkeleri bulunan ombudsmandır¹. Çalışmanın ilerleyen bölümünde Romanya’da sözü edilen dönüşüm döneminde kurulan ombudsmanlık kurumu, yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak açıklanmaktadır. Bu sayede de Romanya’daki demokratikleşme reformları, ombudsman ile kurumsal ve işlevsel düzeyde örneklenmek istenmektedir.

II. Romanya Ombudsmanı

Romanya’da ombudsman veya ombudsmanlık kurumu, çalışmanın ilerleyen bölümünde yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı olarak genel hatlarıyla açıklanacaktır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle ombudsmanlık kurumunun kuruluşu, görevleri, atanması ve statüsü gibi yönlerine bağlı olarak genel düzeyde bilgiler verilecektir. Daha sonrasında ise ombudsmanlık kurumunun şikâyet başvurularını kabul şekilleri, çalışma biçimleri, denetimlerinin sonuçlandırılması ve yapılan denetimlerin etkinliği ve verimliliğine bağlı olarak işlevsel yönleri hakkında bilgi verilecektir.

A. Romanya Ombudsmanlık Kurumu İle İlgili Genel Bilgiler:

Yapısal-Kurumsal Yönler

Romanya’da ombudsman veya ombudsmanlık kurumunun, 1989 yılındaki rejim değişikliğinden sonra (Dragoş vd., 2010: 60), 1991 yılında yürürlüğe giren Anayasa’nın 58 maddesine göre bir yasal düzenlemeye bağlı olarak kurulacağından söz edilmiştir (Constitution of Romania, 1991 Art. 58; Cliza, 2011: 164). Bu düzenlemeye bağlı olarak ombudsman, 1997 yılında bir yasal düzenlemeye (the Law 37\1997) (Mariana, 2008) dayalı bir biçimde “*Halkın Avukatı (People’s Advocate)*” adı altında kurulmuştur (Reif, 2004: 158; Fendoğlu, 2011: 99; Vangansuren, 2002: 12; Finkel, 2013; Hossu & Dragoş, 2013: 67). Ayrıca Romanya Ombudsmanlık Kurumu’nu kuran bu yasa, 1998, 2002, 2004 ve 2010’da güncellenmiştir (Hossu & Dragoş, 2013: 68). Diğer yandan 2003 yılında yapılan bir düzenleme ile Romanya’da ombudsmanlık kurumu, Anayasa Mahkemesi önüne gelmeden önce yasaların

---

¹ Akademik literatürde genel kabul gören ve çok fazla sayıda atıf alan Uluslararası Barolar Birliği (International Bar Association-IBA)’nin yapmış olduğu ombudsman tanımlaması şu şekildedir (Seneviratne, 2002: 8): “*Ombudsman veya ombudsmanlık kurumu anayasa ile yetkilendirilmiş ve Parlamento adına yasal bir eylemle hareket eden hükümet kuruluşları, resmi makamlar ve kamu görevlileri veya o yönde hareket eden kurum ve kuruluşlar üzerinde inceleme görevi olan, kamu yönetiminin veya idarenin hatalı eylemlerine karşı önerilerde bulunan, hazırlamış olduğu raporu veya raporları Parlamento’ya sunan ve yasal olarak Parlamento’ya sorumlu olan yüksek düzeyde bir kamu görevlisinin bağımsız olarak başında bulunduğu bir görevli veya kurumun adıdır*”. Yine bir başka uluslararası kuruluş olan ve merkezi ABD’nde olan Ulusal Demokrasi Enstitüsü (National Democracy Institute-NDI)’ne göre ombudsman şu şekilde tanımlanmıştır (NDI, 2005: 6): “*Kamu yönetimi otoriteleri tarafından yapılan kararlar ve eylemlerle ilgili olarak meydana gelen başarısızlıklar karşısında vatandaşlar tarafından gelen şikâyetlerle ilgilenen bir kurumdur*”.

anayasaya uygunluđunu deđerlendirmektedir (Balan & Varia, 2009: 19; Dragoş vd., 2010: 64).

Romanya Ombudsmanı, kamu yönetimi ve vatandaşlar arasında herhangi bir anlaşmazlık yaşanmaması için yönetimi gözetim altında bulunduran bir kurumdur (Balan & Varia, 2010; Stern, 2008: 360). Dolayısıyla ombudsman, temel olarak vatandaşların yönetimle ilişkilerinde özgürlüklerinin ve temel haklarının korunmasıyla görevlidir (Cliza, 2011: 164). Bu çerçevede Romanya'da ombudsman, kamu yönetimi ve vatandaşlar arasında iyi (başarılı) yönetimin (Glazer, 2011: 14) tesis edilmesinde önemli etkiye sahiptir. Bu bağlamda ombudsmanlık kurumu, vatandaşlardan gelen idari itirazlara karşı bir çözüm yolu görevini yerine getirmektedir (Dragoş vd., 2012: 41). Bu sayede ombudsman, hakların gaspa uğraması, bürokratikleşmenin artması ve kötü yönetim pratiklerine karşı harekete geçmektedir (Reif, 2004: 158).

Romanya'da ombudsmanlık kurumu, asıl olarak kamu yönetimi ve yerel yönetimlerin faaliyet ve eylemlerinden şikâyetçi olan vatandaşların şikâyetleri ile ilgilenmektedir (Hossu & Dragoş, 2013: 68). Buna bağlı olarak Romanya'da ombudsman veya ombudsmanlık kurumu, daha geniş bir biçimde aşağıdaki kamu otoritelerinden gelen şikâyetleri kabul etmektedir (ROMÂNIA Avocatul Poporului, 2014):

- Merkezi yönetim otoriteleri,
- Bölgesel yönetim otoriteleri,
- Bakanlar ve diğer merkezi organlar,
- Bölgesel kamu hizmetleri yerine getiren kuruluşlar,
- Yerel özerkliğe sahip otoriteler (belediye başkanı, yerel konsey ve bölümler),
- Diğer kamu ofisleri.

Romanya'da ombudsman, basit oy çokluğuna dayalı bir biçimde her iki Meclis üyelerinin ortak toplantısı sonrasında atanmaktadır (Stern, 2008: 259; Criste, 2014: 60; ROMÂNIA Avocatul Poporului, 2014). Romanya'da ombudsman, klasik bir ombudsmanın özelliklerine sahip olarak (Balan & Varia, 2009: 15) ulusal düzeyde tek kişi olarak (Cobarzan vd., 2008: 60) 5 yıllık bir dönem için atanmaktadır (Dragoş vd., 2010: 60) ve ombudsmanın bir kez daha seçilme şansı bulunmaktadır (Criste, 2014: 60). Romanya Ombudsmanlık Kurumu, görevlerini tarafsız ve bağımsız olarak yerine getirmektedir (Fendoğlu, 2011: 107; Cliza, 2011: 165; Mariana, 2008; Hossu & Dragoş, 2013: 68). Bu çerçevede Romanya'da ombudsmanlık kurumuna herhangi bir devlet otoritesinin emir ve talimat verme yetkisi yoktur. Romanya'da her vatandaş, atama şartlarını taşıdığı takdirde ombudsman olarak atanabilmektedir (Criste, 2014: 60). Ancak Romanya'da ombudsman, Romanya vatandaşı olmalı ve Anayasa Mahkemesi hakimleri gibi tamamıyla benzer yeterliliklere sahip olmalıdır (Stern, 2008: 359).

B. Romanya Ombudsmanlık Kurumu İle İlgili Uygulamaya Yönelik

Bilgiler: İşlevsel Yönler

Romanya’da her vatandaş, ombudsmanlık kurumuna kamu yönetimleri karşısında uğramış olduğu bir haksızlık karşısında başvuruda bulunabilmektedir (Stern, 2008: 360). Romanya Ombudsmanlık Kurumu, vatandaşlardan gelen şikâyetleri, postayla telefonla e-maile ve bizzat kuruma yapılan başvurular ile almaktadır (Hossu & Dragoş, 2013: 68). Dolayısıyla ombudsmana ulaşım son derece kolay ve hızlıdır. Diğer yandan Romanya Ombudsmanlık Kurumu, resen (kendiliğinden) ve kendisine ulaşan şikâyet başvuruları ile harekete geçebilmektedir (Demir, 2002: 159). Bu bağlamda ombudsmanlık kurumunun kamu yönetiminin herhangi bir uygunsuz hareket ve durumunda vatandaşlardan gelecek şikâyetleri beklemeden kendiliğinden harekete geçme yetkisi vardır.

Romanya’da ombudsmanlık kurumuna gelen şikâyetler yazılı olmalı (Mairana, 2008) ve şikâyet edilen konu, isim ve şikâyetin memurlar mı yoksa kamu yönetimi ile ilgili olduğu açıkça ifade edilmelidir (Stern, 2008: 360). Benzer şikâyetler alınması durumunda ilgili şikâyetler, ombudsman tarafından birleştirilebilir (Mariana, 2008). Ayrıca Romanya’da ombudsmanlık kurumuna şikâyetler, bir yıldan daha önceki zamanı kapsayan konularda yapılmamalıdır (Mariana, 2008; Hossu & Dragoş, 2013: 68). Ancak ombudsman, kendi inisiyatifini kullanarak önem arz eden konularda daha önceki yıllarda yaşanmış şikâyet konuları ile de ilgilenebilmektedir (Stern, 2008: 361).

Romanya Ombudsmanlık Kurumu’nun her türlü kamusal nitelik taşıyan belge ve bilgilere erişim hakkı olduğu gibi ombudsmanlık kurumu, kamu yönetimlerinin de katılımıyla toplantılar düzenleyebilmekte ve şikâyet dosyalarının çözüme kavuşması için kamu yönetimi görevlilerinden gerekli bilgileri isteyebilmektedir (Popescu-Slăniceanu & Enescu, 2013: 159; Stern, 2008: 361; Criste, 2014: 61; Cliza, 2011: 167; Mariana, 2008).

Romanya Ombudsmanlık Kurumu, bir şikâyet eline ulaştığı zaman tüm kabul edilebilirlik şartlarının sağlanması durumunda şikâyeti analiz etmeye başlamaktadır (Hossu & Dragoş, 2013: 68). Bunun için taraflardan ilgili belge ve bulguları toplamaktadır. Romanya Ombudsmanlık Kurumu, şikâyet incelemesi sonrasında varmış olduğu sonuçlara dayalı olarak, kendisine ulaşan şikâyeti haklı bulursa, şikâyete sebep olan kamu yönetimine yapmış olduğu aksaklığın düzeltilmesi için bildirimde bulunmaktadır (Stern, 2008: 361; Hossu & Dragoş, 2013: 69). Bunun için ilgili idareye söz konusu aksaklığa neden olan düzenlemenin iptal edilmesini veya reform edilmesini önerebilmektedir (Cliza, 2011: 167; Popescu-Slăniceanu & Enescu, 2013: 160; Mariana, 2008). Eğer ilgili kamu yönetimi tarafından ombudsmana 30 gün içerisinde bir bildirim gelmezse ombudsman konuyu ilgili idarenin hiyerarşik üstüne bildirebilmektedir (Criste, 2014: 61; Mariana, 2008; Hossu & Dragoş, 2013: 69). Bu bildirimden sonra ombudsman, 45 gün içinde zorunlu olarak konunun dikkate alınmasını isteyebilir (Cliza, 2011: 167; Mariana, 2008).

Romanya Ombudsmanlık Kurumu, her yıl eylem ve faaliyetlerine ilişkin olarak Parlamento'nun her iki kanadına (Popescu-Slăniceanu & Enescu, 2013: 161) yıllık bir rapor sunmaktadır (Cliza, 2011: 166; ROMÂNIA Avocatul Poporului, 2014; Hossu & Carp, 2013: 83). Bunun yanı sıra ombudsmanlık kurumu, yıl içerisinde belirlemiş olduğu alanlara veya aksaklıklara yönelik özel raporlar da yayımlayabilmektedir (Stern, 2008: 362; Balan & Varia, 2010).

Romanya Ombudsmanlık Kurumu'nun sahip olduğu yetki ve görevlere bağlı olarak yasaların anayasa uygunluğunun sağlanmasında önemli bir rolü vardır (Varia, 2011: 880; Reif, 2004: 158). Bu özelliği ile de Romanya Anayasa Mahkemesi'ne yardımcı olmaktadır (Gagu, 2014: 145-146; Valea, 2014: 100).

Romanya Ombudsmanlık Kurumu, medya ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmakta ve Parlamento'yu da desteklemektedir (Hossu & Carp, 2013: 77; Popescu-Slăniceanu & Enescu, 2013: 160; Mariana, 2008). Bu çerçevede ombudsmanlık kurumu, yıl içerisinde inceleme ve gözlemler yapmış olduğu kamusal ve özel alana ilişkin uygulama pratiklerinde yasama organı tarafından yeni bir yasa taslağının hazırlanması sürecinde de yardımcı olabilmektedir (Reif, 2004: 158). Bu şekilde de yıl içerisinde devlet ve diğer kamusal organların eylem ve faaliyetlerinin düzeltilmesi hakkında yasama organına tavsiyeler verebilmektedir (Balan & Varia, 2010). Bu durum ise Romanya'da ombudsmanlık kurumunun Parlamento ve medya ile iyi ilişkileri sayesinde siyasi ve kamuoyu denetimine büyük katkılar sağladığı söylenebilmektedir. Bu sayede de ombudsmanın denetim süreci ve sonuçlarına ilişkin etkinlik ve verimlilik düzeyi artmaktadır.

III. Sonuç ve Değerlendirme

Dünyada 1980'li yıllardan sonra etkili olmaya başlayan küreselleşme ve neo-liberal ideoloji çerçevesinde hem gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan ülkelerde iktisat ve siyaset politikalarında reformlar meydana gelmektedir. Kapitalizmin yürütücüsü olan liberaller reformlar sayesinde de; ekonomide serbest piyasa ekonomisi etkili olmakta, devletlerin faaliyet alanı küçülmekte ve kamu yönetimleri de yerleşmektedir. Nitekim dünyada yaşanan bu reform dalgası, 1990'lı yıllardan sonra Sovyet geleneğinden çıkan ülkelerde de etkili olmuştur ve bu ülkeler rotalarını kapitalist Batı'ya doğru çevirmişlerdir.

Romanya'da komünizmin çöküşü sonrasında siyasal, ekonomik ve kültürel düzeyde çok önemli liberal reform düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Bunlardan en önemlisi, Romanya'nın demokratik bir Cumhuriyet olduğunu ifade eden 1991 tarihli anayasadır.

Romanya'da sözü edilen anayasanın öngördüğü kural, hüküm ve alanlara yönelik olarak birçok kurumsal reform düzenlemesi yapılmıştır. Bunlardan birisi içeriğinde şeffaflık, hesap verebilirlik ve demokratik katılım bulunan ombudsman veya ombudsmanlık kurumudur. Gerçekten de Romanya'da ombudsmanlık kurumu, hem yapısal-kurumsal hem de işlevsel

yönelimlerine bağlı olarak demokrasiye ve hukuk devletinin gelişimine katkı sunmaktadır. Nitekim ombudsmanlık kurumu, bir taraftan kamu yönetimi karşısında vatandaşlardan gelen şikâyetleri inceleyerek vatandaşların demokratik katılım kanallarını artırırken bir taraftan da idarenin hukuki kuralları ve düzenlemeleri çerçevesinde kalmasını sağlayarak hukuk devletine katkı yapmaktadır.

Romanya’da ombudsmanlık kurumu, Parlamento tarafından atanmaktadır ve Parlamento ile yıl içerisinde sıkı ilişkilerde bulunmaktadır. Ayrıca ombudsmanlık kurumu medya ile de iyi ilişkiler kurarak kendi eylem ve işlemlerinden ve kamu yönetiminin düzen, kural ve davranışlarından kamuoyunu haberdar etmektedir. Bu durumda Romanya’da ombudsman, yalnız idari denetime değil aynı zamanda siyasi ve kamuoyu denetimine de veri ve çıktı sağlayan çok önemli çağdaş bir denetim aracı haline gelmektedir.

Sonuç olarak Romanya’da ombudsmanlık kurumu, küreselleşme, neo-liberal ideoloji ve AB’ye üyelik sürecinde kurulmuş önemli kurumsal bir reform örneğidir. Bu kurum sayesinde de Romanya’da liberal reformlara hukuk devleti, demokratikleşme, katılım ve açıklık bağlamında büyük katkı sağlanmıştır.

KAYNAKÇA

- AĞAYEV, Seymur (2012). “Geçiş Ekonomilerinde Liberalleşmenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3): 309-322.
- AĞIR, B. Sarper (2012). “Romanya’nın Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecinde Romen Milliyetçiliği ve Etnik Macar Azınlığın Konumu”, *Uluslararası Hukuk ve Politik*, 8(30): 125-148.
- AKŞİT, Sait (2009). “Doğu Avrupa’da Radikal Neo-Liberal Dönüşüm”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 41: 61-85.
- AKTAN, Coşkun C. (1995). “Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Libertarizm”, *Amme İdaresi Dergisi*, 28(1): 3-32.
- ARI, Tayyar (2014). “Neo-Liberalizm: Bireysel Özgürlük, Siyasal Özgürlük ve Toplumsal Eşitlik İlişkisi ve Yeni Sağ”, Erişim Tarihi: 12.04.2014, <http://www.tayyarari.com/download/neoliberalism.doc>.
- BALAN, Emil & Varia Gabriela (2009). “The Ombudsman and the Judicial Power. The Romanian Experience”, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 26E: 14-30.
- BALAN, Emil & Varia Gabriela (2010). “The Romanian Ombudsman’s Role in Keeping Checks and Balances in the Framework of the Separation of Powers”, *Agora International Journal of Juridical Sciences*, No. 1, 2010, Retrieved 11.04.2014, from <http://www.juridicaljournal.univagora.ro/download/pdf/1-2010-THE-ROMANIAN-OMBUDSMAN.pdf>.
- BECERİKLİ, Y. Sema & Kılıç, N. Pınar (2012). “Merkez ve Doğu Avrupa’da Halkla İlişkiler Uygulamaları: Romanya Örneği”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2): 89-112.

- CANER, Cantürk (2009). "AB'ye Üyelik Perspektifinden Romanya'da Kamu Yönetimi Reformları: Yapısal Bir Analiz", *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 1(3): 85-108.
- CRISTE, Mircea (2014). "The Protection of the Fundamental Rights through the Advocate of the People", Retrieved 05.06.2014, from http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales_12_2009/10criste.pdf.
- CLIZA, M. Claudia (2011). "Constitutional Aspects Regarding the Institution of Ombudsman", *Lex ET Scientia. Juridical Series*, XVIII(2): 163-168.
- COBARZAB, Bianca V., Dragoş, Dacian C. & Neamtu, Bogdana (2008). "Free Access to Public Information: Enforcement, Appeals and Judicial Review. A Comparative Perspective from CEE Countries", *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 24E: 53-63.
- Constitution of Romania, (1991). Retrieved 13.04.2014, from http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=1.
- ÇAĞAN, Dündar (2002). "AB/Kopenhag Kriterleri Üzerine Bir Yaklaşım", *Görüş*, 3(4): 67-72.
- ÇEVİK, Savaş (2009). "Geçiş Ekonomilerinde Kamu Maliyesi ve Mali Sistem Reformları", *Journal of Azerbaijani Studies*, 1: 558-578.
- DEMİR, Galip (2002). *Ombudsman Aranıyor*. İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma Yayınları, Sade Ofset Matbaası.
- DEMİR, Fatih (2009). "Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin Avrupa Birliği Adaylık Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklar", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 129-142.
- DRAGOŞ, Dacian C., Neamtu, Bogdana & Balica Dan (2010). "The Romanian Ombudsman and its Interaction with the Courts-An Exploratory Research", *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 31E: 58-75.
- DRAGOŞ, Dacian C., Swora Mariusz & Skoczylas Andrzej (2012). "Administrative Appeals in Romania and Poland-A Topic Comparative Perspective", *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 37E: 38-54.
- EKIERT, Grzegorz, Kubik Jan & Vachudova M. Anna (2007). "Democracy in the Post-Communist World: An Unending Quest?", *East European Politics and Societies*, 21(7): 7-30.
- FENDOĞLU, Hasan T. (2011). *Kamu Denetçiliđi (Ombudsmanlık)*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- FINKEL, Evgeny (2013). "Defending Rights, Promoting Democracy: The Institution of Ombudsman in Poland, Russia and Bulgaria", Retrieved 13.11.2013 from <http://www.ef.huji.ac.il/publications/finkel.pdf>.
- GAGU, Simina (2014). "Aspects in the Practice of the Romanian Ombudsman in Formulating the Objections of Unconstitutionality", Retrieved 02.05.2014 from http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales_13_2010/20gagu.pdf.
- GLAZER, Vendelin F. (2011). "The Europeanization of the Romanian Administration", *Revista de Administratie Publica si Politici Sociale*, 1(6)/Iunie: 5-19.

- HOSSU, Laura A. & Carp, Radu (2013). "The Multifaceted Image of the Romanian Ombudsman", *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 40E: 71-95.
- HOSSU Laura A. & Dragoş Dacian C. (2013). "Decentralization of the Ombudsman Institution in Romania: How Effective Is It?", *Romanian Journal fo European Affairs*, 13(4): 66-80.
- MARIANA, Jurj L. (2008). "The People's Advocate (Romanian Ombudsman)", Union of Scientists-Stara Zagora *International Scientific Conference*, June 5-6 2008, Retrieved 03.06.2014, from http://www.sustz.com/Proceeding08/Papers/SOCIAL%20STUDIES/Jurj_Liliana_Mariana_1.pdf.
- MOCANU, Gina, Guga, Simina & Novac, Rodica (2012). *Romanya'ya Hoş Geldiniz!: Yurtdışından gelen vatandaşlar için bilgilendirme rehberi*, II. Baskı, Bükreş, 2012, Erişim Tarihi: 12.06.2014, <http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Munca/MobilitateaForteiDeMunca/Ghid%20Bun%20venit%20in%20Romania%20in%20limba%20turca.pdf>.
- NDI. (2005). *The Role and Effectiveness of the Ombudsman Institution*. Washington, D.C.: National Democratic Institute For International Affairs, p.6.
- NICOLAE, Andrei (2011). "Efficiency and Effectiveness in Romanian Local Public Administration", In A. Matei & C. Rădulescu (Eds.), *National and European Values of Public Administration in the Balkans (pp.226-236)*, Bucharest: Sout-Eastern European Administrative Studies, Editura Economică, ASsee Online Series, No. 4.
- NUNBERG, Barbara (1999). "Reinventing Government Administration in Post-Communist Europe", In B. Nunberg (Eds.), *The State After Communism: Administrative Transitions in Central and Eastern Europe (pp.1-5)*, Washington, D.C: The World Bank.
- POPESCU-SLANICEANU, I., & Enescu C. I. (2013). "A Comparative Analysis of the Romanian and the European Ombudsmen", *AGORA International Journal of Juridical Sciences*, 1: 157-162.
- REIF, Linda C. (2004). *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- ROMÂNIA Avocatul Poporului. (2014). *The Romanian Ombudsman and the Romanian Judicial Authorities-reality and perspectives-*, Retrieved 06.04.2014, from http://www.varuhrs.si/fileadmin/user_upload/word/Mednarodna_porocila/Relationship_between_Ombudsmen_and_Judicial_Bodies/Romunija_-_zadnja_verzija_.doc.
- SANİN, Levent (1994). "İstikrar ve Reform Programları: Doğu Avrupa'da Geçiş Ekonomisi Deneyimi: 1989-1991", *Ekonomik Yaklaşım*, 5(13): 1-18.
- SENEVIRATNE, Mary (2002). *Ombudsmen: Public Services and Administrative Justice*, UK: Butterworths. Law in Context.

- STERN, Joachim (2008). "Romania", In G. Kucsko-Stadlmayer (Eds.), *European Ombudsman-Institutions; A Comparative Legal Analysis Regarding the Multifaceted Realisation of an Idea* (pp.357-363), Austria: SpringerWienNew York.
- SODERSTEN, Bo (2004). "Introduction: Globalization and the Welfare State", In B. Södersten (Eds.), *Globalization and the Welfare State* (pp.1-23), Great Britain: Palgrave Macmillan Ltd.
- TUNÇ, Hasan & Türkoğlu, Kamile (2007). "Doğu Bloku'nun Yıkılması Sonrasında (Post-Komünist) Devletlerde Anayasa Yapım Yöntemleri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XI(1-2): 1133-1163.
- VALEA, Daniela C. (2014). "The Control of Constitutionality of the Initiatives for Revision of the Romanian Constitution, Curentul Juridic", pp.91-102, Retrieved 11.06.2014, from http://www.upm.ro/facultati_departamente/ea/RePEc/curentul_juridic/rcj11/recjurid114_6F.pdf.
- VANGANSUREN, Ulziibayar (2002). *The Institution of the Ombudsman in the Former Communist Countries*, Paper written under the Charles and Kathleen Manatt Democracy Studies Fellowship at IFES, July - August, Washington, D.C.
- VARIA, Gabriela (2011). A Human Rights Perspective on the Reform of Public Administration in Romania, *The 6th Edition of the International Conference*, European Integration - Realities and Perspectives, Romania.
- VACHUDOVA, M. Anna (2014). "Democratization in Postcommunist Europe: Illiberal Regimes and the Leverage of International Actors", Center for European Studies Working Paper Series #139, Retrieved 06.06.2014, from <http://aei.pitt.edu/9023/1/Vachudova.pdf>.
- VIORESCU, Razvan (2004). "The Profesionalising of the Civil Service According to Public Administration Reform (Romanian Case)", *12th NISPA-see Annual Conference*, "Central and Eastern European Countries inside and outside the European Union: Avoiding a new divide", Vilnius, Lithuania, May 13-15, 2004, Retrieved 13.05.2014, from http://www.nispa.org/files/conferences/2004/papers/200404181920570.Profesionalising%20of%20the%20civil%20service.pdf?fs_papersPage=7.
- YELDAN, Erinç (2007). "Globalization as the Hegemonic Concept of Neoliberal Ideology", In A. H. Köse, F. Şenses & E. Yeldan (Eds.), *Neoliberal Globalization as New Imperialism: Case Studies on Reconstruction of the Periphery* (pp.43-54), New York: Nova Science Publishers, Inc.
- YILDIZ, Naciye (2008). "Neoliberal Küreselleşme ve Eğitim", *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11: 13-32.
- YILMAZ, Nihat & Doğan, Kadir Caner (2013). "Avrupa Birliği (AB) Talepleri Doğrultusunda Çek ve Romanya Cumhuriyetleri'nin Demokratikleşme Reformları", *Karadeniz Araştırmaları*, 39: 15-29.
- ZAFİR, C. Zeynep (2009). "Neoliberalizmin Minimal Devlet Yaklaşımına Bir Eleştiri", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2): 65-82.